STANISŁAW KNUTELSKI

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii, Instytut Zoologii UJ
30-060 Kraków, ul. R. Ingardena 6

Uwagi o ryjkowcach (*Coleoptera: Curculionoidea*) Kotliny Nowotarskiej*

Rozciągająca się pomiędzy Beskidem Zachodnim od północy, Tatrami od południa oraz Pieninami od wschodu, Kotlina Nowotarska (KN) jest bardzo interesującą i ważną z punktu widzenia biogeografii, ochrony przyrody czy bogactwa fauny krajowej krainą w Karpatach Zachodnich. Pomimo stosunkowo obszernej literatury (32 pozycje) dotyczącej *Curculionoidea* KN, skład gatunkowy ryjkowców poznany jest dalece niewystarczająco (Burakowski i in. 1997). Z jednej strony wzmianki o występowaniu pewnych gatunków budzą wiele wątpliwości, a z drugiej – niektóre ryjkowce, zwłaszcza z polskiej części Magury Spiskiej, w ogóle nie zostały uwzględnione na liście faunistycznej tej krainy.

Przed przystąpieniem do dalszych etapów kompleksowego opracowania fauny *Curculionoidea* Tatr i polskiego Podtatrza konieczne więc było zweryfikowanie i uporządkowanie dotychczasowych wiadomości na ten temat. Weryfikacji poddano wszystkie dotychczasowe źródła informacji dotyczące fauny ryjkowców (*Cimberidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Brentidae* i *Curculionidae*) KN. W celu sprawdzenia wiarygodności danych literaturowych oraz uzyskanych wyników, w pierwszej kolejności opracowano własne, pochodzące z ostatniego dziesięciolecia badań w obrębie KN, materiały (ok. 6 tys. ryjkowców). Dodatkowo zrewidowano oznaczenia *Curculionoidea* z KN w zbiorach Muzeum i Instytutu Zoologicznego PAN w Warszawie (MiIZ), Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (ISiEZ) oraz

* Badania w części finansowane w ramach grantu DS/IZ/ZS/99/00 z Komitetu Badań Naukowych.

http://rcin.org.pl

przeglądnięto kolekcje ryjkowców z tej krainy zdeponowanych w Muzeum Tatrzańskim im. T. Chałubińskiego w Zakopanem. Wzięto także pod uwagę przekazane autorowi niewielkie materiały od dra hab. A. Kuśki i mgra S. Szafrańca oraz cenne informacje o niektórych gatunkach od prof. dra hab. B. Petryszaka. Dodatkowo zbadano łącznie około 1,5 tysiąca okazów ryjkowców.

Kryteria i metodę weryfikacji fauny ryjkowców KN przyjęto według Knutelskiego (1998), a systematykę oraz większość nazewnictwa *Curculionoidea* oparto na „Katalogu fauny Polski" (KFP). W niektórych jednak przypadkach uwzględniono zaproponowane ostatnio zmiany nomenklatoryczne (Zherikhin i Gratshev 1995, Podlussány 1996, Morris 1997, 1997*a*).

Pragnę wyrazić w tym miejscu serdeczne podziękowania za pomoc wszystkim wymienionym osobom oraz instytucjom, bez których niemożliwe byłoby przygotowanie niniejszego opracowania.

Charakterystyka geograficzna KN

Przyjęta w KFP „tymczasowo dla celów roboczych" kraina KN z numerem 17a jest geograficznie znacznie zróżnicowana. Należy do makroregionu Obniżenie Orawsko-Podhalańskie i obejmuje 3 różne mezoregiony: najniżej położona (490–650 m n.p.m.) Kotlina Orawsko-Nowotarska (KON), Pogórze Spisko-Gubałowskie (PSG) (w wielu miejscach nawet powyżej 1000 m n.p.m.) oraz Rów Podtatrzański (RP) (Kondracki 1998). W obrębie tych mezoregionów wydziela się także mniejsze podjednostki fizycznogeograficzne. W KON wyróżnia się: Kotlinę Orawską (położona w dorzeczu Orawy) oraz Kotlinę Nowotarską (dorzecze Dunajca). Do PSG należą: Pogórze Skoruszyńskie (położone na zachód od rzeki Czarny Dunajec, w większej części na Słowacji), Pogórze Gubałowskie (PG), nazywane także Wzniesieniem Gubałowskim (na wschód do rzeki Biały Dunajec), Pogórze Bukowińskie (PB) (pomiędzy Białym Dunajcem i rzeką Białką) oraz Magura Spiska (MS) (na wschód od Białki w przeważającej części na Słowacji). Polska część MS nazywana jest także Pogórzem Spiskim. W granicach Polski w obrębie RP wydziela się w zachodniej części stosunkowo niedużą Kotlinę Kościeliską (KK), otoczoną Kirową Wodą na po-

http://rcin.org.pl

łudniowym zachodzie, PG na północy oraz potokiem Zakopianka na południowym wschodzie i nieco większą obszarowo oraz bardziej zróżnicowaną fizycznie Kotlinę Zakopiańską (KZ) na wschodzie, zamkniętą pomiędzy Tatrami od południa, PG z północy oraz PB od wschodu. Położenie poszczególnych jednostek fizycznogeograficznych na schematycznych mapach przedstawiają: Mirek i Piękoś-Mirkowa (1992), Ozimkowski (1993) oraz Knutelski (1998).

Dotychczasowy stan poznania ryjkowców KN

Kotlina Nowotarska dotychczas nie była obiektem kompleksowych badań koleopterologicznych, a stopień poznania faun ryjkowców poszczególnych jej jednostek fizycznogeograficznych jest różny. Większość danych jest fragmentaryczna, a informacje o gatunkach występujących na tym obszarze pojawiały się sporadycznie, najczęściej na marginesie różnych monografii faunistycznych chrząszczy Tatr lub Galicji albo ogólnych, katalogowych spisów fauny Polski czy też w innego rodzaju opracowaniach.

Pierwsze wzmianki o *Curculionoidea* KN znaleziono w pracach Łomnickiego (1866, 1868, 1886), a dotyczą one 26 gatunków wymienionych łącznie z KZ. Następnie, również z tego obszaru, o pojedynczych gatunkach informują Osterloff (1882, 1883), Rybiński (1897, 1903), Tenenbaum (1926, 1931), Smreczyński (1932, 1936, 1950, 1960*a*, 1960*b*, 1966, 1974), Cmoluch i in. (1979), Kuśka (1985), Dieckmann (1986), Wanat (1987), Knutelski (1998, w druku) oraz Wanat i Kuśka (dane ujęte w KFP). Dotychczas z KZ wykazano łącznie 61 gatunków ryjkowców, z czego rodzinę *Brentidae* reprezentuje 13, a *Curculionidae* – 48 gatunków (tab. 1).

Dzięki badaniom Knutelskiego (1991, 1993), Knutelskiego i Skalskiego (1993), Knutelskiego i Petryszaka (1995) oraz Knutelskiego i Witkowskiego (1995) znacznie lepiej poznane są ryjkowce MS – ogółem 190 gatunków (*Cimberidae* – 1 gat.; *Rhynchitidae* – 2 gat., *Brentidae* – 40 gat., *Curculionidae* – 147 gat.) (tab. 1).

W porównaniu z poprzednimi jednostkami fizycznogeograficznymi położonymi w obrębie krainy KN, wyraźnie słabiej są zbadane *Curculionoidea* KK (Smreczyński 1932), PG (Smreczyński 1960*b*, Burakowski i in.

http://rcin.org.pl

Tab. 1. Lista gatunków ryjkowców Kotliny Nowotarskiej z zaznaczeniem ich występowania w poszczególnych jej jednostkach fizycznogeograficznych (RP – Rów Podtatrzański, PGB – Pogórze Gubałowsko-Bukowiańskie, MS – Magura Spiska) oraz w „Katalogu fauny Polski" (KFP): 1 – obecny, 0 – brak

Gatunki Kotliny Nowotarskiej	RP	PGB	KFP	MS
1	2	3	4	5
CIMBERIDAE				
Cimberis attelaboides (F.)	0	0	0	1
Razem Cimberidae	**0**	**0**	**0**	**1**
RHYNCHITIDAE				
Caenorhinus germanicus (Herbst)	0	0	0	1
Rhynchites cupreus (L.)	0	0	0	1
Razem Rhynchitidae	**0**	**0**	**0**	**2**
BRENTIDAE				
Apion cruentatum Walt.	0	0	0	1
A. frumentarium (L.)	0	0	0	1
A. rubiginosum Grill	0	0	0	1
Perapion curtirostre (Germ.)	0	0	0	1
P. marchicum (Herbst)	1	0	1	1
P. violaceum (Kirby)	0	0	0	1
Taeniapion urticarium (Herbst)	0	0	0	1
Melanapion minimum (Herbst)	0	0	0	1
Kalcapion pallipes (Kirby)	0	0	0	1
Squamapion atomarium (Kirby)	1	0	1	1
S. vicinum (Kirby)	0	0	0	1
Ceratapion gibbirostre (Gyll.)	0	0	0	1
C. carduorum (Kirby)	0	0	0	1
Acanephodus onopordi (Kirby)	0	0	0	1
Synapion ebeninum (Kirby)	0	0	0	1
Catapion seniculus (Kirby)	0	0	0	1
Ischnopterapion virens (Herbst)	1	0	1	1
I. loti (Kirby)	1	0	1	1
Stenopterapion meliloti (Kirby)	0	0	0	1
S. tenue (Kirby)	0	0	0	1
Cyanapion columbinum (Germ.)	0	0	0	1
C. spencii (Kirby)	1	0	1	1
C. gyllenhali (Kirby)	0	0	0	1
Holotrichapion ononis (Kirby)	0	0	0	1
H. pisi (F.)	1	0	1	1
H. aestimatum (Faust)	0	0	0	1
H. aethiops (Herbst)	1	0	1	1

http://rcin.org.pl

1	2	3	4	5
Hemitrichapion pavidum (Germ.)	0	0	0	1
Eutrichapion ervi (Kirby)	0	0	0	1
E. viciae (Payk.)	0	0	0	1
Oxystoma cerdo (Gerst.)	1	0	1	1
O. craccae (L.)	0	1	1	0
O. ochropus (Germ.)	1	0	1	1
O. pomonae (F.)	0	0	0	1
O. subulatum (Kirby)	0	0	0	1
Protapion apricans (Herbst)	1	0	1	1
P. assimile (Kirby)	1	1	1	1
P. dissimile Germ.	1	0	1	0
P. fulvipes (Fourc.)	1	0	1	1
P. interjectum (Desb.)	0	0	0	1
P. ononidis (Gyll.)	0	0	0	1
P. trifolii (L.)	0	0	0	1
Razem Brentidae	**13**	**2**	**14**	**40**
CURCULIONIDAE				
Otiorhynchus ligustici (L.)	1	0	0	1
O. armadillo (Rossi)	1	0	1	0
O. inflatus Gyll.	0	0	0	1
O. mastix (Ol.)	1	0	1	0
O. nodosus (Stroem)	1	0	1	0
O. clavipes (Bonsd.)	1	0	1	1
O. multipunctatus (F.)	1	0	1	1
O. coecus Germar	1	0	1	1
O. proximus Stierl.	1	0	1	0
O. scaber (L.)	1	0	1	1
O. corvus Boh.	1	0	1	0
O. equestris (Richt.)	1	0	0	1
O. kollari Gyll.	1	0	1	1
O. lepidopterus (F.)	0	0	0	1
O. rugosus Boh.	1	0	1	1
O. singularis (L.)	1	0	1	0
O. ovatus (L.)	0	0	0	1
O. pauxillus Rosenh.	1	0	0	1
Phyllobius viridicollis (F.)	0	0	0	1
P. oblongus (L.)	0	0	0	1
P. argentatus (L.)	0	0	0	1
P. arborator (Herbst)	0	0	0	1
P. glaucus (Scop.)	1	0	1	1
P. maculicornis (Germ.)	1	0	1	1
P. vespertinus (F.)	0	0	0	1

http://rcin.org.pl

1	2	3	4	5
Rhinomias forticornis (Boh.)	0	0	0	1
Trachyphloeus aristatus (Gyll.)	0	0	0	1
T. bifoveolatus (Beck)	1	0	1	0
Polydrusus impar Des Gozis	0	0	0	1
P. pallidus Gyll.	0	0	0	1
P. corruscus Germ.	0	0	0	1
P. impressifrons Gyll.	1	0	1	1
P. pilosus Gredl.	0	0	0	1
P. fulvicornis (F.)	0	0	0	1
P. tereticollis (De Geer)	0	0	0	1
P. sericeus (Schall.)	0	0	0	1
P. mollis (Stroem)	0	0	0	1
Liophloeus tessulatus (O. F. Müll.)	1	0	1	1
L. lentus Germ.	0	0	0	1
Sciaphilus asperatus (Bonsd.)	0	0	0	1
Brachysomus echinatus (Bonsd.)	0	0	0	1
Strophosoma melanogrammum (Forst.)	0	0	0	1
Barynotus obscurus (F.)	1	0	1	1
Sitona striatellus Gyll.	0	0	0	1
S. ambiguus Gyll.	0	0	0	1
S. tenuis Ros.	1	0	0	0
S. waterhousei Walton	0	0	0	1
S. hispidulus (F.)	0	0	0	1
S. humeralis Steph.	0	0	0	1
S. languidus Gyll.	0	0	0	1
S. lepidus Gyll.	1	0	1	1
S. lineatus (L.)	0	0	0	1
S. puncticollis Steph.	0	0	0	1
S. sulcifrons (Thunb.)	0	0	0	1
S. suturalis Steph.	0	0	0	1
S. ononidis Sharp	0	0	0	1
Chlorophanus viridis (L.)	0	0	0	1
Tropiphorus elevatus (Herbst)	1	0	1	1
T. terricola (New.)	1	1	1	0
Cleonis pigra (Scop.)	0	0	0	1
Larinus brevis (Herbst)	0	0	0	1
Dorytomus carpathicus Petr.	0	0	1	1
D. reussi Form.	0	0	1	1
D. taeniatus (F.)	0	0	1	1
D. dejeani Faust	0	0	0	1
D. occallescens (Gyll.)	0	0	1	1

http://rcin.org.pl

cd. tab. 1

1	2	3	4	5
D. melanophtalmus (Payk.)	1	0	1	1
D. salicinus (Gyll.)	0	0	1	1
Notaris acridulus (L.)	0	0	1	1
N. aterrimus (Hampe)	0	0	0	1
Grypus equiseti (F.)	0	0	0	1
Trachysoma beigerae (Smrecz.)	1	0	0	0
Comasinus setiger (Beck)	0	0	1	1
Ellescus bipunctatus (L.)	0	0	1	1
E. infirmus (Herbst)	0	0	0	1
Tychius junceus (Reich)	0	0	1	1
T. lineatulus Steph.	0	0	1	1
T. picirostris (F.)	0	0	0	1
T. stephensi Schoenh.	1	0	1	0
Acalyptus carpini (F.)	1	0	1	1
Anthonomus conspersus Desbr.	0	0	0	1
A. humeralis (Panz.)	0	0	0	1
A. rubi (Herbst)	0	0	1	1
A. phyllocola (Herbst)	0	0	1	1
A. pinivorax Silfv.	0	0	1	1
A. pomorum (L.)	0	0	1	1
Furcipus rectirostris (L.)	0	0	0	1
Brachonyx pineti (Payk.)	0	0	0	1
Curculio elephas (Gyll.)	1	0	1	0
C. nucum L.	0	0	0	1
C. crux F.	1	0	1	1
C. salicivorus Payk.	0	0	0	1
Pissodes harcyniae (Herbst)	0	0	0	1
P. piceae (Illig.)	0	0	0	1
P. pini (L.)	0	0	0	1
P. scabricollis Mill.	1	0	1	0
Magdalis ruficornis (L.)	0	0	0	1
M. barbicornis (Latr.)	0	0	0	1
M. nitida (Gyll.)	1	0	1	0
Trachodes hispidus (L.)	0	0	1	1
Lepyrus capucinus (Schal.)	1	0	0	0
L. palustris (Scop.)	0	0	1	1
Hylobitelus abietis (L.)	0	0	0	1
Liparus glabrirostris (Kust.)	1	0	1	1
Leiosoma cribrum (Gyll.)	0	0	1	1
L. oblongulum (Boh.)	0	0	0	1
Plinthus sturmii Germ.	1	0	1	0
P. tischeri Germ.	1	0	1	1

http://rcin.org.pl

1	2	3	4	5
Alophus weberi Pen.	0	0	1	1
A. carpathicus Reit.	0	0	0	1
Donus comatus (Boh.)	1	0	1	0
D. intermedius (Boh.)	0	0	1	1
D. ovalis (Boh.)	1	0	1	1
D. palumbarius (Germ.)	1	0	1	0
D. velutinus (Boh.)	1	0	1	1
D. viennensis (Herbst)	0	0	0	1
Hypera adspersa (F.)	1	0	0	0
H. arator (L.)	1	0	0	1
H. diversipunctata (Schrank)	0	0	1	1
H. nigrirostris (F.)	1	0	1	1
H. plantaginis (De Geer)	1	0	1	0
H. postica (Gyll.)	0	0	1	1
H. suspiciosa (Herbst)	0	0	1	1
H. venusta (F.)	1	0	1	0
H. zoilus (Scop.)	0	0	1	1
Cryptorhynchus lapathi (L.)	1	0	1	1
Acalles camelus (F.)	0	0	0	1
A. croaticus H. Bris.	0	0	0	1
A. pyrenaeus Boh.	0	0	0	1
Baris atricolor (Boh.)	1	0	1	0
Sitophilus granarius (L.)	0	0	1	0
Neophytobius quadrinodosus (Gyll.)	0	0	0	1
Pelenomus comari (Herbst)	0	0	0	1
P. quadrituberculatus (F.)	0	0	0	1
Rhinoncus pericarpius (L.)	0	0	1	1
Rutidosoma fallax (Otto)	0	0	0	1
Scleropterus serratus (Germ.)	0	0	1	1
Zacladus geranii (Payk.)	0	0	1	1
Ceutorhynchus assimilis (Payk.)	1	0	0	0
C. cochleariae (Gyll.)	0	0	1	1
C. contractus (Marsh.)	0	0	1	1
C. erysimi (F.)	0	0	1	1
C. floralis (Payk.)	0	0	1	1
C. obstrictus (Marsh.)	0	0	0	1
C. pallidactylus (Marsh.)	0	0	1	1
C. pectoralis (Weise)	0	0	1	1
C. sulcicollis (Payk.)	0	0	0	1
Glocianus punctiger (Gyll.)	0	0	1	1
Calosirus terminatus (Herbst)	0	0	0	1
Datonychus angulosus (Boh.)	0	0	1	1

http://rcin.org.pl

cd. tab. 1

1	2	3	4	5
D. melanosticus (Marsh.)	0	0	0	1
Hadroplontus litura (F.)	0	0	1	1
Trichosirocalus barnevillei (Grenier)	0	0	0	1
T. troglodytes (F.)	0	0	1	1
Nedyus quadrimaculatus (L.)	0	0	1	1
Orobitis cyaneus (L.)	0	0	0	1
Mecinus collaris Germ.	1	0	0	0
Miarus ajugae (Herbst)	0	0	1	1
M. abnormis Solari	0	0	0	1
M. monticola Petri	0	0	1	1
Gymnetron antirrhini (Payk.)	0	0	0	1
G. veronicae (Germ.)	1	0	1	0
Cionus longicollis Ch. Bris.	0	0	0	1
C. tuberculosus (Scop.)	0	0	0	1
Anoplus plantaris (Naez.)	0	0	1	1
A. roboris Suffr.	0	0	0	1
A. setulosus Kirsch	0	0	0	1
Rhynchaenus lonicerae (Herbst)	0	0	0	1
Tachyerges decoratus (Germ.)	0	0	0	1
T. salicis (L.)	0	0	0	1
T. pseudostigma (Temp.)	1	0	1	0
Isochnus angustifrons (West)	0	0	1	1
I. foliorum (O. F. Müll.)	0	0	0	1
I. populicola (Silfv.)	0	0	1	1
Razem Curculionidae	**52**	**0**	**85**	**147**
Razem Curculionoidea	**65**	**3**	**99**	**190**

1992) i PB (Ruszkowski 1933, Kuntze 1936, Burakowski i in. 1992). Dotychczas z KK poznano zaledwie 4 gatunki (*Tropiphorus terricola, Donus comatus, Trachysoma beigerae, Mecinus collaris*) z rodziny *Curculionidae*, z PG – po jednym gatunku z *Brentidae* (*Protapion assimile*) i *Curculionidae* (*Tropiphorus terricola*), a z PB – zaledwie 1 gatunek z *Brentidae* (*Oxystoma craccae*). Nie spotkano natomiast żadnych publikacji dotyczących ryjkowców Pogórza Skoruszyńskiego i Kotliny Orawsko-Nowotarskiej.

Większość tych danych została przez Burakowskiego i in. (1992, 1993, 1996, 1997) zgromadzona w KFP. Autorzy ci z KN (tabela nr 17a) wymieniają łącznie 126 gatunków

http://rcin.org.pl

ryjkowców (*Anthribidae* – 4 gat., *Scolytidae* – 14 gat., *Brentidae* – 14 gat. i *Curculionidae* – 94 gat.); brak informacji o gatunkach z rodziny *Platypodidae, Cimberidae, Rhynchitidae* i *Attelabidae.*

Przegląd gatunków KN

Weryfikując piśmiennictwo dotyczące ryjkowców KN oraz własne materiały i porównując je z danymi w KFP stwierdzono, że wiele gatunków z różnych przyczyn nie zostało wpisanych na listę faunistyczną tej krainy, a zamieszczenie na niej niektórych budziło pewne wątpliwości. Skorygowania wymagały także pewne informacje o niektórych gatunkach.

Cimberidae i *Rhynchitidae*

Z powodu różnicy dat publikacji w tomie 18 KFP (B u r a k o w s k i i in. 1992) nie zostały uwzględnione w faunie KN gatunki wykazane później przez K n u t e l s k i e g o i S k a l s k i e g o (1993) z Magury Spiskiej. Dotyczy to: *Cimberis attelaboides* z rodziny *Cimberidae* oraz *Coenorhinus germanicus* i *Rhynchites cupreus* z *Rhynchitidae.*

Brentidae: *Apioninae*

– *Eutrichapion ervi* ze stanowiskiem w Kościelisku został zaliczony do Tatr (B u r a k o w s k i i in. 1992). Dane te jednak powinno się odnieść do KN, ponieważ Kościelisko położone jest w Rowie Podtatrzańskim.

Z podobnej przyczyny jak w przypadku poprzednich rodzin nie znalazło się na liście faunistycznej KN 28 gatunków z rodziny *Brentidae* (tab. 1).

Curculionidae

– *Otiorhynchus arcticus* (O. Fabricius, 1870) został zaliczony do fauny KN na podstawie danych O s t e r l o f f a (1882), (B u r a k o w s k i i in. 1993). W pracy tej O s t e r l o f f wymienia go pod nazwą *O. monticola* Germ. z następującą informacją: „przywiózł go I. Chmielewski w r. 1881 w sierpniu z Tatrów (Zakopane), 8 sztuk". Z tego wynika niewątpliwie, że O s t e r l o f f zaliczał Zakopane do Tatr, ale nie ma całkowitej pewności, czy *„O. monticola"* został złowiony w KZ. Nawet jeżeli tak było, to prawdopodobnie ryjkowce te zostały zawleczone tam z przyległych Tatr. *O. arcticus* ma za-

http://rcin.org.pl

sięg borealno-górski, a w Polsce występuje jedynie w piętrze alpejskim i subalpejskim Tatr oraz Sudetów. Dotychczas nie potwierdzono jego występowania w KN, a ta jedyna wzmianka sprzed przeszło stu lat nie jest chyba wystarczającą podstawą do tego, aby umieszczać go nadal na liście faunistycznej tej krainy.

– *Otiorhynchus depilis* (Smreczyński, 1936) nie występuje w Polsce, a podane przez Smreczyńskiego (1936) informacje o *O. proximus* v. *depilis* w Kotlinie Zakopiańskiej dotyczą *O. proximus* Stierl., co wcześniej zostało już wyjaśnione (Knutelski 1998).

– *O. corvus* uwzględniono w KN jedynie w tekście na s. 38, ale nie znalazł się w tabeli tej krainy (nr 17a) na s. 241 (Burakowski i in. 1993).

– *Otiorhynchus obsidianus* Boheman, 1843 został przez Osterloffa (1883) wymieniony z KN jako *O. obsidianus* Schnöh. i *O. perforatus* Redt. z podobną informacją przy każdym z nich: „z Zakopanego, VIII 1881 r., leg. J. Wańkowicz". Dane te wskazują, że mamy do czynienia z dwoma oddzielnymi gatunkami. W rzeczywistości chodzi o ten sam. Najbliżej KZ *O. obsidianus* wykazano z Pienin (Petryszak 1980) i Gorców (Petryszak, Knutelski 1987). Nie stwierdzono go jednak ani w Pieninach Spiskich (Knutelski i in. 1992), ani na MS (Knutelski, Skalski 1993).

Biorąc pod uwagę jedyną, sprzed przeszło stu lat wzmiankę oraz wschodni charakter rozmieszczenia w Karpatach Polskich, wydaje się wątpliwe dalsze uwzględnianie *O. obsidianus* na liście gatunków występujących w KN.

– *Otiorhynchus pinastri* (Herbst, 1795) zaliczono do fauny KN opierając się na publikacjach Osterloffa (1883) z następującym uzasadnieniem: „Przed przeszło stu laty wykazany z Zakopanego, ale w to stanowisko wątpi R. Kuntze (1930), co chyba obecnie nie ma uzasadnienia, gdyż znajdowano go w pobliskich Pieninach" (Burakowski i in. 1993). Rzeczywiście, *O. pinastri* był zarówno z Pienin Centralnych, jak i Małych Pienin wielokrotnie wymieniany w literaturze. Warto jednak podkreślić, że jedynym źródłem tych cytacji była praca Tenenbauma (1931) informująca o występowaniu tego gatunku w Szczawnicy. Chociaż w ostatnich dziesięcioleciach zespół prof. B. Petryszaka prowadził intensywne badania ryjkowców w tej części Karpat Zachodnich, nie stwierdzono *O. pinastri*. Jedyne pewne doniesienia o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzą z Gór Słonnych (Petryszak, Biliński 1978, Petryszak

http://rcin.org.pl

i in. 1994), Pogórza Przemyskiego (Mazur 1994) i Gór Sanocko-Turczańskich (Petryszak i in. 1996). Oprócz Kuntzego (1930), wydaje się, że wątpliwości o występowaniu *O. pinastri* w KN mają także Petryszak i in. (1996), nie wymienili bowiem tej krainy w wykazie jego rozmieszczenia w Polsce.

Proponuje się zatem skreślić *O. pinastri* z listy faunistycznej KN.

– *Liophloeus herbstii* Gyllenhal, 1834 został przez Osterloffa (1883) podany z KZ. Dane te, analogicznie jak w przypadku *L. herbstii* z Tatr (Knutelski 1998), należy odnieść do *L. lentus* Germ.

– *Barynotus alternans* Boheman, 1834 z KZ został pomyłkowo wykazany (Tenenbaum 1931). Dane te dotyczą pokrewnego *B. obscurus* (dane własne po zbadaniu kolekcji ryjkowców Sz. Tenenbauma w MIIZ).

– *Sitona callosus* Gyllenhal, 1834 cytowana jest w katalogu (Burakowski i in. 1993) za Smreczyńskim (1950) z Beskidu Zachodniego – Poronin (leży w Rowie Podtatrzańskim). Gatunek ten jednak nie występuje ani w Beskidzie Zachodnim, ani w KN, a jego zasięg w Polsce obejmuje południowo-wschodnie obszary. Natomiast dane z Poronina trzeba odnieść do *S. tenuis* (Smreczyński 1966, Dieckmann 1980).

– *Sitona tenuis* nie znalazła się na liście faunistycznej KN, a powinna, ponieważ jedną z cytowanych przez Burakowskiego i in. (1993) prac jest publikacja Smreczyńskiego (1966), w której Poronin wymieniony jest jako jedno ze stanowisk tego gatunku w Polsce.

– *Dorytomus carpathicus* został wykazany z MS przez Knutelskiego i Skalskiego (1993) i na razie tylko na tej podstawie winien być zaliczany do fauny KN. Natomiast cytowane przez Burakowskiego i in. (1995) w tej krainie dane Knutelskiego (1991) dotyczą Tatr.

– *Trachysoma beigerae* w KFP zaliczono tylko do fauny Tatr. Ponieważ w rozmieszczeniu tego ryjkowca zostało wymienione Kościelisko (Burakowski i in. 1995), gatunek ten powinien się znaleźć także na liście faunistycznej KN.

– *Ceutorhynchus napi* (Gyllenhal, 1837) został wymieniony w KN (Burakowski i in. 1997), chociaż brak jakichkolwiek danych potwierdzających jego występowanie w tej krainie. Sugeruje się więc wykreślenie *C. napi* z listy gatunków KN.

http://rcin.org.pl

– *Ceutorhynchus pallidactylus* w KFP na s. 85 nie zaliczono do fauny KN („Wykazany z całej Polski poza Kotliną Nowotarską"), a na s. 257 w kolumnie 17a – zaliczono (Burakowski i in. 1997). Gatunek ten występuje w KN (Knutelski, Skalski 1993).

– *Miarus abnormis* na podstawie pracy Knutelskiego i Skalskiego (1993) został zaliczony tylko do fauny Beskidu Zachodniego. Powinien również znaleźć się na liście gatunkowej KN, ponieważ wymieniona „Magura Spiska" (Burakowski i in. 1997) jest częścią tej krainy.

– *Isochnus populicola* należy do fauny KN, ale tylko w oparciu o publikacje Knutelskiego i Skalskiego (1993). Natomiast dane („Frydman-Niedzica") na s. 245, na podstawie których został zaliczony do tej krainy (Burakowski i in. 1997), należy odnieść do Pienin, ponieważ wymieniony obszar położony jest w Pieninach Spiskich.

Dopiero niedawno (Knutelski 1998) zbadano, że stwierdzone w KZ: *Lepyrus capucinus, Hypera adspersa, Ceutorhynchus assimilis* oraz *Mecinus collaris* należą do fauny KN.

W tomach 19-21 KFP (Burakowski i wsp. 1993, 1995, 1997) nie uwzględniono w faunie KN 79 gatunków z rodziny *Curculionidae* (tab. 1), które zostały wykazane z MS (Knutelski, Skalski 1993).

Na podstawie przeprowadzonej weryfikacji sugeruje się, żeby ze spisu faunistycznego KN wykreślić 8 gatunków (*Otiorhynchus arcticus, O. depilis, O. obsidianus, O. pinastri, Liophloeus herbstii, Sitona callosus, Barynotus alternans* i *Ceutorhynchus napi*) z rodziny *Curculionidae*, a wpisać na tę listę 118 dodatkowych gatunków (z *Cimberidae* – 1 gat., *Rhynchitidae* – 2 gat., *Brentidae* – 28 gat., *Curculionidae* – 87 gat.) wcześniej nie zaliczanych do tej fauny (tab. 1).

Obecny stan poznania ryjkowców KN

W tabeli 1 przedstawiono aktualną listę gatunków ryjkowców KN z zaznaczeniem ich występowania (1 – obecny, 0 – brak) w niektórych jej jednostkach fizycznogeograficznych: Rów Podtatrzański (RP= KK+KZ), Pogórze Gubałowsko-Bukowiańskie (PGB=PG+PB) i Magura Spiska (MS). Zaznaczono także w skorygowanej wersji listę gatunków KN wymienionych wcześniej w KFP. Liczba stwierdzonych w KN gatunków *Curculionoidea* (bez *Anthribidae, Scolytidae* i *Platypodidae*) wynosi 220. Z tego rodzinę *Cimberidae*

http://rcin.org.pl

reprezentuje 1 gatunek, *Rhynchitidae* – 2 gat., *Brentidae* – 43 gat., a *Curculionidae* 174 gat. Stanowi to 22,6% fauny *Curculionoidea* Polski. Wyniki te w znacznym stopniu odbiegają od danych, które zostały podane w KFP (Burakowski i in. 1997).

Stosunkowo najlepiej poznane są ryjkowce Pogórza Spisko-Gubałowskiego (PG+PB+MS), skąd zanotowano w sumie 191 gatunków (*Cimberidae* – 1 gat., *Rhynchitidae* – 2 gat., *Brentidae* – 41 gat., *Curculionidae* – 147 gat.). Znacznie słabiej zbadane są *Curculionoidea* Rowu Podtatrzańskiego (KK+KZ), gdzie dotychczas stwierdzono tylko 65 gatunków (*Cimberidae* – 0 gat., *Rhynchitidae* – 0 gat., *Brentidae* – 13 gat., *Curculionidae* – 52 gat.).

SUMMARY

Remarks on weevils fauna of the Kotlina Nowotarska land (*Coleoptera*: *Curculionoidea*)

The aim of this study was to verify fauna data on weevils (*Coleoptera*: *Curculionoidea*) of the Kotlina Nowotarska land in the Western Carpathians Based on a review of the literature, museum collections, and field investigations from that area, eight weevil species (*Otiorhynchus arcticus, O. depilis, O. obsidianus, O. pinastri, Liophloeus herbstii, Sitona callosus, Barynotus alternans* and *Ceutorhynchus napi*) from the family *Curculionidae* recorded before from the Kotlina Nowotarska land, actually should be excluded from the fauna lists of this teritory, and the one hundred eighteen other weevil species (*Cimberidae* – 1 species, *Rhynchitidae* – 2 species, *Brentidae* – 28 species, *Curculionidae* – 87 species) not recorded before from the Kotlina Nowotarska land (Tab. 1), should be added to the fauna list of this area. Actually, the weevil fauna (without *Anthribidae, Scolytidae,* and *Platypodidae*) of the Kotlina Nowotarska land (Tab. 1) amounts two hundred twenty weevil species (*Cimberidae* – 1 species, *Rhynchitidae* – 2 species, *Brentidae* – 43 species, and *Curculionidae* – 174 species).

http://rcin.org.pl

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1992. *Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowcowate prócz ryjkowców – Curculionoidea prócz Curculionidae*. Katalog fauny Polski 23, 18: 1–324, Warszawa.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1993. *Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 1*. Katalog fauny Polski 23, 19: 1–304, Warszawa.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1995. *Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 2*. Katalog fauny Polski 23, 20: 1–310, Warszawa.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1997. *Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 3*. Katalog fauny Polski 23, 21: 1–307, Warszawa.

Cmoluch Z., Łętowski J., Smardzewska Z. 1979. *Zur Kenntnis der Rüsselkäfer (Coleoptera, Curculionidae) Polens. II*. Ann. UMCS, C, 33: 405–409.

Dieckmann L. 1980. *Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae (Brachycerinae, Otiorhynchinae, Brachyderinae)*. Beitr. Ent. 30: 145–310.

Dieckmann L. 1986. *Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae (Erirhinae)*. Beitr. Ent. 36: 119–181.

Knutelski S. 1991. *Nowe stanowiska kilku rzadko spotykanych w Polsce ryjkowcowatych (Coleoptera, Curculionidae)*. Wiad. Entomol. 10: 85–88.

Knutelski S. 1993. *Nowe stanowiska niektórych rzadko spotykanych w Polsce ryjkowcowatych (Coleoptera, Curculionidae)*. Wiad. Entomol. 12: 25–30.

Knutelski S. 1998. *Weryfikacja danych faunistycznych dotyczących ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) Tatr Polskich*. Studia Ośr. Dok. Fizjogr. PAN, 25: 177–216, Kraków.

Knutelski S. (w druku). *Materiały do poznania fauny ryjkowców (Coleoptera: Brentidae, Curculionidae) Tatr Polskich*. Wiad. Entomol.

Knutelski S., Skalski T., Skalska E. 1992. *Ryjkowce (Coleoptera: Curculionoidea) Pienin Spiskich*. Ochr. Przyr. 50: 109–123.

Knutelski S., Skalski T. 1993. *Fauna ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) polskiej części Magury Spiskiej*. Zesz. Nauk. UJ, Prace Zool. 38: 181–208.

Knutelski S., Petryszak B. 1995. *Otiorhynchus sulcatus (Fabricus, 1775) w Karpatach Polskich oraz inne nowe dla fauny Gorców, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i Magury Spiskiej gatunki ryjkowców (Coleoptera, Curculionoidea)*. Wiad. Entomol. 14: 43–53.

http://rcin.org.pl

Knutelski S., Witkowski Z. 1995. *Ryjkowce (Coleoptera: Curculionoidea) obszaru przyszłych zbiorników wodnych Czorsztyn–Niedzica i Sromowce Wyżne oraz przyległych pasm karpackich*. Pieniny-Przyr. i Czł. 4: 59–76.

Kondracki J. 1998. *Geografia regionalna Polski*. PWN. Warszawa.

Kuntze R. 1930. *Niektóre koleopterologiczne wyniki wycieczek na małopolskie Podole w latach 1926–1928*. Pol. Pismo Ent. 8: 52–62.

Kuntze R. 1936. *Krytyczny przegląd szkodników z rzędu chrząszczy zarejestrowanych w Polsce w latach 1919–1933*. Roczn. Ochr. Rośl. 3: 1–116.

Kuśka A. 1985. *Otiorhynchus obsoletus Striel. i O. rugifrons (Gyll.) nowe dla fauny Polski ryjkowce (Coleoptera, Curculionidae) i uwagi o innych gatunkach tego rodzaju*. Pol. Pismo Ent. 55: 601–604.

Łomnicki (A.) M. 1866. *Przyczynek do fauny chrząszczów galicyjskich*. Kraków, 1–9.

Łomnicki (A.) M. 1868. *Wykaz chrząszczów tatrzańskich według rozsiedlenia pionowego*. Spraw. Kom. Fizyogr. 2: 1–152.

Łomnicki (A.) M. 1886. *Muzeum Imienia Dzieduszyckich we Lwowie. Dział I Zoologiczny. Oddział zwierząt bezkręgowych. IV. Chrząszcze, czyli Tegoskrzydłe (Coleoptera)*. Lwów 31: 1–308.

Mazur M. 1994: *Rozmieszczenie ryjkowców (Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) na Pogórzu Dynowskim i Przemyskim*. Zesz. Nauk. UJ, Prace Zool. 40: 35–76.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1992. *Plant cover of the Western Carpathians (S. Poland)*. Veröff. Geobot. Inst. ETH, Stiftung Rübel, Zürich, 107: 116–150.

Morris M. G. 1997*a*. *Broad-nosed Weevils. Coleoptera: Curculionidae (Entiminae)*. Royal Entomological Society, London.

Morris M. G. 1997*b*. *Notes on the nomenclature of some British weevils (Curculionoidea)*. Coleopterist 6: 91–99.

Osterloff F. 1882. *O chrząszczach krajowych*. Pam. Fizyjogr. 2: 435–476.

Osterloff F. 1883. *O chrząszczach krajowych. Dalszy ciąg*. Pam. Fizyjogr. 3: 447–469.

Ozimkowski W. 1993. *Geomorfologia. W: Przyroda Kotliny Zakopiańskiej. Poznanie, przemiany, zagrożenia i ochrona* (red. Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H.). TPN, Tatry i Podtatrze 2, Kraków–Zakopane.

Petryszak B. 1980. *Ryjkowce (Coleoptera, Curculionidae) Pienin*. Zesz. Nauk. UJ, Prace Zool. 26: 109–173.

Petryszak B., Biliński S. 1978. *Uwagi o nowych i rzadkich gatunkach ryjkowców (Coleoptera, Curculionidae) z Polski*. Pol. Pismo Ent. 48: 181–185.

Petryszak B., Knutelski S. 1987. *Ryjkowce (Coleoptera, Curculionidae) Gorców*. Zesz Nauk. UJ, Prace Zool. 33: 43–83.

http://rcin.org.pl

Petryszak B., Skalski T., Burdzy A. 1994. *Pędrusie i ryjkowce (Apionidae, Curculionidae: Coleoptera) Gór Słonnych*. Studia Ośr. Dok. Fizjogr. PAN 23: 149–181, Kraków.

Petryszak B., Skalski T., Holly M. 1996. *Rzadkie gatunki ryjkowców (Coleoptera, Curculionidae) z Gór Sanocko-Turczańskich*. Wiad. Entomol. 15: 93–96.

Podlussány A. 1996. *Magyarország ormányosalkatú bogarainak fajlistája (Coleoptera: Curculionoidea)*. Folia Ent. Hung. Rovar. Közl. 57: 197–225.

Ruszkowski J. 1933. *Wyniki badań nad szkodliwą fauną Polski na podstawie materiałów z lat 1919–1930*. Roczn. Ochr. Rośl. 1: 1–567.

Rybiński M. 1897. *Wykaz chrząszczów nowych dla fauny galicyjskiej*. Spraw. Kom. Fizyogr. 32: 46–62.

Rybiński M. 1903. *Chrząszcze nowe dla fauny galicyjskiej. Wykaz II*. Spraw. Kom. Fizyogr. 37: 16–30.

Smreczyński S. 1932. *Zbiór ryjkowców śp. Wojciecha Mączyńskiego*. Spraw. Kom. Fizjogr. 65: 1–24.

Smreczyński S. 1936. *Materiały do fauny Polski. Ryjkowce (Curculionidae) Muzeum Fizjograficznego Polskiej Akademii Umiejętności. Część I*. Spraw. Kom. Fizjogr. 70: 73–100.

Smreczyński S. 1950. *Uwagi o ryjkowcach (Curculionidae, Coleopt.) Polski i krain sąsiednich*. Pol. Pismo Ent. 19: 149–173.

Smreczyński S. 1960a. *Uwagi o danych Sz. Tenenbauma odnoszących się do ryjkowców (Curculionidae, Coleoptera) Polski*. Fragm. Faun. 8: 423–430.

Smreczyński S. 1960b. *Bemerkungen über die heimischen Rüsselkäfer (Coleoptera, Curculionidae). IV*. Acta Zool. Cracov. 5: 45–86.

Smreczyński S. 1966. *Uwagi o krajowych ryjkowcach (Coleoptera, Curculionidae). V*. Fragm. Faun. 13: 171–174.

Smreczyński S. 1974. *Ryjkowce – Curculionidae. Klucze do oznaczania owadów Polski, XIX, 98e*. PWN, Warszawa.

Tenenbaum S. 1926. *Nowe dla Polski gatunki i odmiany chrząszczy. III*. Pol. Pismo Ent. 5: 78–81.

Tenenbaum S. 1931. *Nowe dla Polski gatunki i odmiany chrząszczy oraz nowe stanowiska gatunków dawniej podawanych. V*. Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol. 1: 329–359.

Wanat M. 1987. *Notes on Rhynchaenus smreczynskii Dieckmann, Rh. stigma (Germar) and Rh. pseudostigma Tempere (Coleoptera, Curculionidae) and their occurence in Poland*. Pol. Pismo Ent. 57: 309–318.

Zherikhin V. V., Gratshev V. G. 1995. *A comparative study of the hind wing venation of the superfamily Curculionoidea, with phylogenetic implications, pp. 633–777*. In: *Biology, phylogeny, and classification of Coleoptera Papers Celebrating the 80th Birthday of Roy A. Crowson* (eds Pakaluk J. and Ślipiński A.). Muz. i Inst. Zool. PAN, Warszawa.

http://rcin.org.pl